

A Vineta Köztársaság

„Kütyük” a színpadon!

A Moritz Rinke: Vineta Köztársaság c. dráma naturális környezetének megteremtésére sokféle technikai eszközt, „kütyüt” kellett a színészek játékához biztosítani. Ez sok fejtörést okozott a műszaki stábnak. Az eredménnyel maga a bemutatón részt vevő szerző is igen elégedett volt.

Bevezetőként szeretném megmagyarázni, hogy miért is választottam ezt a címet. Egyszerűen jobb híján ezt a gyűjtőnevet adtam azoknak a technikai eszközöknek, amelyekből viszonylag sok fordul elő az egyik frissen bemutatott darabunkban, és amelyeket nehéz egy frappáns és elegáns, szakmailag jó csengő főfogalom alá sorolni.

A Szombathelyi Weöres Sándor Színházban február végén volt Moritz Rinke: *Vineta Köztársaság* című drámájának premierje, ami hazai ősbemutató. A bemutatóra a német szerző is eljött, és külön kiemelte, hogy itt megvalósítottuk azt a hatást is, amit ő ugyan a darabban leírt, de még soha, egyetlen előadásban sem látott viszont.

A darab arról szól, hogy vezető beosztású szakemberek elit csoportja költözik egy elhagyott villába. A supergrupp tagjai: építész, építőmérnök, tengerészkapitány, politikus, projektmenedzser; titkos küldetésük, hogy egy ötven négyzetkilométeres területre megtervezzenek és felépítsenek egy új világot, a tökéletes világot: Vineta Köztársaságot. A Vineta-érzés

egyre fokozódik, ám a lázas munka során elszabadul a pokol.

A Márkus Emília teremben színpadra állított dráma egy valaha szebb napokat látott kastélyszerű épületben és annak környékén játszódik, ahol az ambiciózus tervezőcsapat tevékenykedik az igazán nagy projekten: egy szigeten felépülő új város létrehozásán. Legalábbis az első felvonás ezt sugallja, aztán persze kiderül, hogy a valóság teljesen más. A szerző 3-4 különböző helyszínre képzelete el a darabot, ami nehéz feladat elé állította a rendezőt és a díszlettervezőt, mivel prózai, kortárs drámaként kicsi a valószínűsége, hogy egy több mellékszínpaddal rendelkező „nagyszínházban” mutathatják azt be. Esetünkben egy szabadon variálható térszínpadon kellett színre vinni a drámát. Az interneten fellelhető német előadásokban a tervezők a stilizált tér irányába mozdultak el. Nálunk Czizler Balázs egy realiztikus díszletet tervezett, amely a belső tereket jól egyesítette, de ezen belül kellett a szabadtéri jelenet miliójét is kialakítani.

A darab a jelenben játszódik, egyfajta High-Tech környezetben, sok nevesített technikai eszközzel, amiket Réthly Attila rendező valóban használni is kívánt.

Már a tervfogatás előtt tudtuk, hogy szükség lesz valamilyen Bluetooth-hangszóróra, aminek működnie is kell. Itt még nem tudtuk, hogy majd az egyik szereplő tabletjéből kapja a jelet a hangszóró, vagy a hangpultról. Két érveléssel is alá tudtuk támasztani az utóbbi variáció helyességét. Az egyik az, hogy bármilyen technikai probléma adódik, a hangosítónak nincs lehetősége a hiba korrigálására, mert egy töle teljesen független, „zárt” rendszerrel van szó. A terem mérete miatt a meglévő hangfalakra történő hangbejátszás nem lett volna szerencsés, mert a hang iránya, karaktere nagyon eltért volna a „forrástól”. A másik indok, hogy feltételeztük, hogy azoknak a tartalmaknak, amelyek megszólalnak a kis hangfalon, esetleg át kell majd „úszni” a telepített hangrendszerbe is. A hangosító kollégák között senkinek sem volt túl sok tapasztalata a „kék fog” technika-

FOTÓ: WEÖRES SÁNDOR SZÍNHÁZ – MÉSZÁROS ZSOLT

► „Összeesküvők” a szabadban.
A nyomtató természetesen működni fog!

→ val, nekem pedig semmi sem. A kisebbik lányom természetesen ilyen fejhallgatót használ... Személyes és internetes érdeklődés után az derült ki, hogy ez a technológia alapvetően két eszköz közötti, kimondottan rövid távolságot áthidaló kapcsolatra szolgál. Emiatt egy ideig inkább Wi-Fi-s berendezések után keresgélünk, de aztán, ahogy gyűltek az információk, úgy találtunk néhány ígéretesnek tűnő „kütyüt”! A hangszóró kiválasztása viszonylag egyszerű volt, ott nagy a választék, és elég sok tesztet is találunk a virtuális térben. A kapcsolatot a hangpult és az aktív hangfalacska között pedig a hazai kereskedelemben is kapható B-Speech RTX1 eszköz segítségével teremtettük meg, ami a katalógus szerint 30 méter hatótávolságú, ha adóként használjuk, de ha vevőnek konfiguráljuk, akkor csak harmadakkora távolságot hidalhatunk át vele. Nagyon bízunk a kis fekete dobozban, mert B-tervünk nem volt arra, hogy miként old-

FOTÓ: WEÖRES SÁNDOR SZÍNHÁZ - MÉSZÁROS ZSOLT

► A szabadtéri jelenet kezdete, a szárazjeges hatás még ereje teljében

► A vihar szele, avagy szélgépj az erkély alatt, a hazer pedig fölötté

juk meg ezt a feladatot, ha ez nem válik be. Itt már az internet sem nyújtott segítséget, mert mindenhol csak szoba méretű terekben próbálták ki. Egy megbízhatatlan eszköz használata pedig az egyik legrosszabb dolog, ami csak történhet velünk. Természetesen az otthoni felhasználásra tervezett berendezés ára is ehhez igazodik, alig több mint 15 000 Ft. Így, egy „próba szerencse”-felkiáltással rendeltünk is egyet! Úgy okoskodtunk, hogy ha a hatótávolság papíron 30 méter, akkor majd a játéktér fölé telepítjük az adót. Erre szerencsére nem volt szükség, mert amint megérkezett a kiválasztott JBL Go hangszóróval együtt, az „összepakosítás” után az egyik kollégánk tüstént vándorútra indult az épületben, és jóval nagyobb távolságból is szakadásmentes átvitelt tapasztaltunk, ráadásul úgy, hogy falak és vasajtók is akadályozták

► LED-szalagok az ajtók mögött

a kapcsolatot. A próbák és az előadások során sem volt vele semmilyen probléma, ezért nyugodt szívvel ajánlom ilyen és hasonló feladatok megoldására. A JBL „kocka” a méretéhez képest meglepően nagy hangerővel bír, egy feltöltéssel 4 óra folyamatos zeneszolgáltatásra képes, és akár még egy ruhában is elrejtethető. Legközelebb, ha hordozható eszközökből kell hangot megszólaltatnunk, akkor már van egy alternatívánk a Sennheiser operatőröknek kifejlesztett ING szériás adóvevő párosa mellett, amit még a jogelődunktől örököltünk, és már többször használtunk is. A két berendezés ára között jelentős a különbség, de most egy igazi Bluetooth-hangfal volt az igény, és abba reménytelen lett volna beleépíteni a „zsebvevőt”.

A két rendszer között azért az áron kívül van még egy komoly különbség, és itt nem az audioátvitel minőségére gondolok. Ez pedig a „kék fog” késése, ami a technika sajátossága. Ott-

► A házilag készült LED-rivalda ezúttal a konyhát és a napraforgós hátteret világítja felülről...

honi felhasználásban ez nem is okoz gondot, de a színházban, amikor a szünet előtt a zene átúszik a kicsi hangfalból a nagy testvérekbe, ott jól hallható az eltérés. A sokszavas lejátszóprogramban ezt egyszerűen úgy tudtuk megoldani, hogy a Nexókon megszólaló sávokat a szükséges, körülbelül 0,5 s-mal késleltettük, amit Szalacsy Tamás kollégám „fültre” már megfelelőnek talált. Úgy gondoljuk, hogy a JBL hangfalból hamarosan még vásárolunk néhányat, mert segítségükkel egyszerűen meg tudjuk oldani pl. a „műsorhang” szolgáltatását a teremhez csatlakozó terekben, ahonnan a színészeknek végzőra kell belépni, tehát sem nagy hangerőre, sem audiofil hangminőségre nincs szükség.

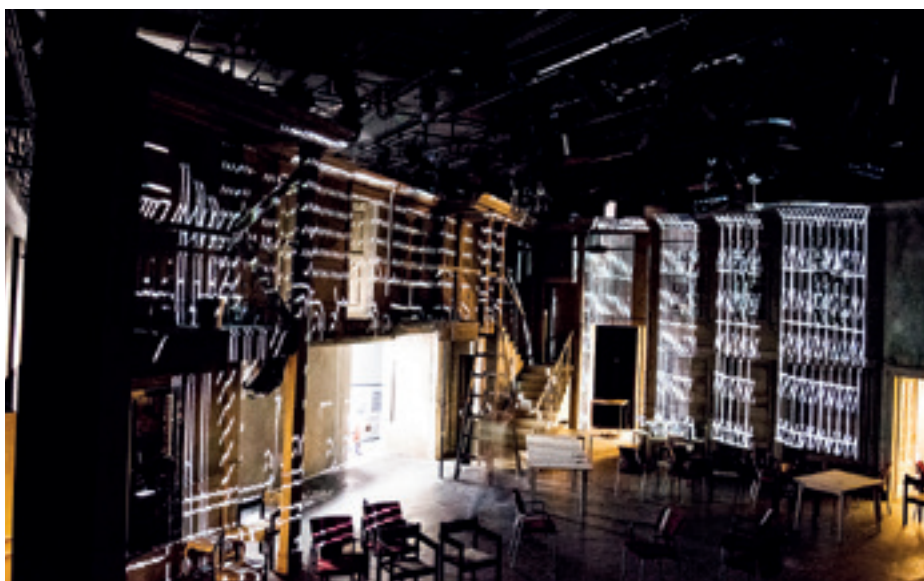
Természetesen az előadásban használt tablet csak kellék, bár működőképes, de az irányítás nálunk maradt.

A másik technikai eszköz, amit szintén most kellett beszerezniünk, egy szélgép volt. Az már

FOTÓK: NÉMETH TAMÁS

► És esik a hó!

► A készülő tervek a díszletre vetítve...

eddig is bebizonyosodott, hogy azok a viszonylag nagy ventilátorok, amelyek a rentáliparban a füstöt, ködöt oszlatják, falevelek befújásához már gyengék. Ugyan Lukács László haját még látványosan meglöbögatják (a Tankcsapda-koncertek állandó résztvevőivel együtt), de egyéb színpadi hatás már nem remélhető tőlük. Ebben az előadásban ráadásul a tér közepén elhelyezett asztalról kell papírokat lefújni! Az interneten bűvárkodva, illetve régi katalógusemlékeket felidézve eszembe jutott egy gyártmány, amivel már régebben is kacérkodtunk, csak a magas ár visszatartott bennünket a vásárlástól. Az első ötlet egy színházi gyártó DMX vezérléssel rendelkező gépe volt, amiről sikerült hazai felhasználói tapasztalatot is szerezni. Kiderült, hogy az Operettszínházban is főleg a füst oszlatására használják, limitált fordulatszámom, hogy ne legyen zavaró a hangja. Persze létezik egy nagyobb testvére is, lényegesen drágábban.

Ezt már én is nagyon soknak éreztem, nem beszélve a gazdasági igazgatóról, mert több száz ezer forintot kiadni egy olyan effekt beszerzésére, amit csak néha-néha használunk, és még abban sem lehetünk biztosak, hogy képes arra a feladatra, amit elvárunk tőle, ez elég nagy rizikó. Az is kiderült, hogy az építőiparban használt nagyméretű szárítóventilátorok bérlése sem jó ötlet, mert a szükséges időtartam alatt nagyjából ki is fizetnénk a beszerzési árat. Végül sikerült egy kevésbé okos, de hihetően nagy teljesítményű, színpadi célra gyártott eszközt találni a Showtech SF-150 „személyében”, amiről természetesen semmilyen hazai tapasztalat nem áll rendelkezésre, de forgalmazó szerencsére igen. Ennél a beszerzésnél ismét kockáztattunk, mert a katalógusadatok alapján csak bízhattunk abban, hogy elég erős lesz a kívánt →

hatás előidézéséhez. A másik félelmünk az volt, hogy az eszköz saját hangja túlzottan zavaró lesz, és a szélvihar helyett egy ventilátort fog hallani a közönség. Ez a félelmünk szerencsére alaptalannak bizonyult. Miután megtaláltuk a helyét a díszletben, ahol szerencsére megmutatható volt, hiszen a romos, átépítés alatt álló kastély enteriőrjébe reálsan illeszkedett, már csak a pontos irányt kellett kitapasztalni. Ahogy a hurrikán közepén is viszonylagos nyugalom van, úgy itt sem a tengely meghosszabbításában van a legnagyobb szélérő, hanem egy kúppalást mentén. Természetesen a lehetséges három fokozatból a legerősebbet választottuk, de ez sem volt mindig elegendő. Rájöttünk arra, hogy ha a papírokat egy kicsit meghajtjuk, akkor légpárna képződik alattuk, és már úgy repülnek le az asztalról, ahogy azt a rendező elképzelte. Így gazdagodtunk egy újabb effektberendezéssel, ami ugyan csak direkt áramkörrel üzemeltethető, viszont elérhető árfekvésű.

Az előadásba bekerült még jó néhány eszköz, amelyek már játszottak valamelyik másik előadásunkban.

Logikailag itt a másik „légkeverőnek” kell következnie. Ez még a *12 dühös ember* című előadásunk hagyatéka, egy szinkronmotoros ősi ventilátor, amit le kellett lassítani, mert az alapfordulatszámot és az általa keltett szelet a színészek tartósan nem tudták volna elviselni. Atyai tanítómesterem, Poór Márton szállította a megoldást – mint oly sokszor – egy kisebb feszültséget adó transzformátorral. Így a szín-szos jelalak megmaradt, mégis sikerült legyengíteni a ventilátort. Rövid távon a dimmerrel való szabályozás is működhetett volna, de a többperces üzemidő alatt tönkretettük volna az eszközt. Az ipari elektronikai frekvenciaváltós szabályzás pedig túlzás lett volna.

A légtechnikánál maradván, a következő eszköz a ködgép, amittől azt várnánk, hogy egy adott pillanatban hangtalanul és azonnal homogén szmoggal tölti be a teret. Ilyen persze csak a mesében létezik... A hazai színházakban is igen sokféle berendezés fordul elő, némelyik már a milliós árkategóriában található. Ennek függvényében vannak tényleg egészen finom és egyenletes kibocsátásra képesek hazerek is. De még ezeknél is probléma, hogy hova telepítsük

► A bizonyíték bemutatása. A vetítés felülről történik: a színésznő és vetített képe.

őket. Ott, ahol zárt függöny mögött létrehozható a hatás, viszonylag egyszerűbb a helyzet, mert a közönség csak az „utántöltést” látja. Nálunk viszont szó szerint egy térben van a játék és a nézőtér. A legjobb, leghatásosabb befújási irány a nézőtér közepe alól adódott volna. Sikerült a székeket is úgy elrendezni, hogy a közönség lábát ne érje a kellemetlen „légáram”, a megjelenő effekt is hatásos lett, de Jordán Tamás igazgató az eszköz alapzajszintét jogosan kifogásolta... Pedig olyan jó ötletnek tűnt! Jobb híján végül is a díszlet egyik, másra nem használt erkélyéről ködölünk.

A szabadterben játszódó jelenet „elemeléséhez” viszont már a tervfelfogadaskor jelezte Attila, hogy „nehézfüstöt” szeretne használni. Ennek előállítása szárazjéggel viszonylag egyszerű, és a kapott hatás szép is, viszont a szükséges alapanyag tárolása, szállítása a szublimációs veszteség miatt bonyolult. Bár a közelben van a répcelaki üzem, ahol a szén-dioxidot bányásszák és a szárazjeget előállítják, az előadások ellátása még így sem egyszerű, mert a kapott „jég” egy része óhatatlanul elillan. Az effekt előállításához két, fűtőszállal ellátott hordóknak is van. A próbaidőszakban sikerült kitapasztalnunk, hogy az elvárt hatáshoz egy összetört „jégtégla” és egy zsák „nugget” szükséges, a víz kellő felmelegítéséhez pedig egy fűtőszál bekapcsolása a fogadófényvel együtt pont ideális. Így elég markáns effekt jelenik meg a nagy felületű, ujnyi átmérőjű hengerek révén, az utánpótlást pedig a méretesebb törmelékek adják a téglából. Természetesen arra esély sincs, hogy a díszlet kastélyépületét eltüntessük, de elég markáns a változás a szabadtér illúziójának megteremtéséhez. (Még a próbálkozás időszakában sikerült összehoznunk az amúgy vicces, felfelé szálló nehézfüst-effektet! Ez ugye

fából vaskarika, de ha rendesen felforraljuk a vizet, akkor a földön hömpölygő fehér paplan helyett valami egészen más lesz az eredmény.) A CO₂-palackkal kiegészített vegyi füstgép beszerzéséről vagy bérléséről némi számolgatás után lemondtunk. Bár, aki rendszeresen és sokat használja, az nyilván más eredményre jut...

A premier után a szerző, mint ahogy a bevezetőben már céloztam is rá, külön kiemelte, hogy a darab végére hóesést képzelt el, de ezt még eddig sehol sem oldották meg. Nálunk az első ajánlat a klasszikusnak mondható, díszítők által mozgatott „félcső” volt, amiből papírdarabok hullnak. Ez a nagyteremben, kellő távolságról nézve jól is működik, de itt sokkal közelebb van a közönség, így a hatás nem hóesésnek tűnt, hanem papírnégyzeteknek, amik fentről potyognak. A konfettire átméretezett új eszköz legyártására már sem idő, sem energia nem volt. Ekkor jött a rendezői kérdés: és mit használnak a diszkókban? Szerencsére Boros Dániel világosító kollégám másodállásban lemezlovasként dolgozik, így hamarosan hozott egy kisebb „hógépet”. Azt tudtam, hogy ez az eszköz is hangos lesz, de az mindenkit meglepett, hogy bekapcsolása után mindannyian erősen köhögni kezdtünk. A problémát nem az adalék keverési aránya okozta, hanem nagy valószínűséggel az effekt előállításában főszerepet játszó textil, amely egy korábbi használat után bepenészedhetett. Miután „Bori” hozott egy másik készüléket, elértük a megfelelő hatást. A hangos zene elég jól elfedi a hógép zaját, így a zárókép hatásos lett, a két kinyíló ajtóban látszik a havazás, amit az ajtófélfákra szerelt LED-szalagok világítanak meg.

Ezek után, gondolom, már senkit nem lep meg, hogy vetítés is előfordul az előadásban. Egyrészt a „sötét változások” alatt, a teljes díszletfelületen, mint különféle mérnöki terveken

Moritz Rinke: Vineta Köztársaság

Rendező: Réthly Attila,
asszisztens Balogh Livia

Díszlettervező: Czigler Balázs

Jelmeztervező: Velich Rita

Hang: Szalacsy Tamás

Fény: Boros Dániel/ Horváth Toki Tibor

Mozgóképek: Varga Vince

Színpadmester: ifj. Bálint Gábor

Kellékes: Móri Csaba

Ügyelő: Schmidt Róbert

► A változás fényalapját a vetítés teremti meg!

alapuló animáció, másrészt egy csoportépítő tréning keretében egy karaoke-szöveg megjelenítésekor. Illetve egy alkalommal, amikor az egyik feldúlt szereplő megmutat egy bizonyítékot.

A felsoroltakhoz két projektort használunk, a díszletvetítéshez egy extrém nagy nyitási szöggel rendelkező oktatási célút és egy kisebb felületre dolgozó profit. Az, hogy honnan, mit, mivel és hova fogunk vetíteni, az többször változott a kezdeti tervekhez képest, de a meglévő és a frissen beszerzett eszközökkel végül elértük a kívánt hatásokat. Persze itt is volt néhány „vargabetű"! A high-tech környezetben teljesen reális egy motoros vetítévászon használata. Egy ilyenrel már rendelkezünk, csak a rögzítését kellett megoldanunk a díszletben. Néhány hasznos tudnivaló azonban itt

sem árt. Anno a rendezői igény szerint csak a méret volt megszabva, illetve: „egy olyan, mint amilyen itt, az étteremben van, pont jó lesz!” Mint tudjuk, az ördög a részletekben lakik. Az interneten kiválasztott és megrendelt berendezés lassabban mozgott, és az infra távvezérlése sem akart megbízhatóan működni. A kétszeres árkülönbőség azért néha szolgáltatásbeli különbséget is takar... De ez most már nem okoz gondot, csupán a helyet kellett megtalálni, ahonnan az ügyelő mozgásra tudja bírni a vásznat...

A másik alkalommal, a bizonyíték bemutatásakor, az egyik színész nő valóban behoz egy projektort, de az üzembiztonság és gyorsaság miatt természetesen akkor is mi szolgáltatjuk a tartalmat. A vászonra dolgozó projektor a kicsit hátrébb lévő toljájtóra is tud vetíteni,

persze, ha valaki külön ezt figyeli, akkor kiderül a csalás...

Mivel a két projektor soha nem dolgozik egyszerre, így jó ötletnek tűnt az egyszerű VGA kimenetválasztó beiktatása. A komolyabbikban van „shutter”, ráadásul kábeles távirányítással, a díszletre vetítő meg úgyis csak sötétben dolgozik, így majd nem lesz zavaró az általa adott fény a „fekete tartalmak” alatt. Persze ez sem lett ennyire egyszerű, mert ugyan a lejátszó-program folyamatos „terhelésnek” látta a kimenetválasztót, de az oktatási projektor nem szerette, ha váratlanul jelet kapott, mert akkor egy látható felvillanást produkált. A végső megoldás egy mechanikus sötétítő eszkábálása lett. A választó mint jelosztó működik, így nincs villogás az egyszerűbb berendezésen sem, és az éppen nem letakart kép pedig látszik. Ez a múltkori médiaszerveres eszmefuttatás után nem az, amire büszkék vagyunk, de működik!!!

A vizuális tartalmakat Varga Vince állította elő.

A többi világítástechnikai elem már külön említést nem érdemel, ilyenek a stroboszkóp, falikar, további LED-szalagok, díszletre szerelt „besütő” reflektorok, de beszerelni attól még természetesen be kell őket! Szerencsére nálunk nem túl gyakori az építés/bontás!

Természetesen a felsoroltakon kívül még van jó néhány effekt, ami a díszítők dolga az előadás során...

A szerzői instrukciók és a rendezői ötletek tárházából – ha nem is mindent, de – sokat megtudtunk oldani. És ebből a technikai probléma-és gephalmazból végül mégis sikerült a szükséges műszaki háttérrel közösen létrehozni a sikeres előadáshoz. Nemcsak a szerző, hanem a nézők is nagyon élvezték.

SIMON OTTÓ

Weöres Sándor Színház

Lámgmentes textíliák, Ékszerfüggönyök, Akusztikus és hangfogó anyagok, Effekanyagok, Függönyök, Balettpadlók, Függőnymozgató rendszerek, Sínrendszerek, Nagy teherbírási, sínrendszerek, Függőnyeltető rendszer, Vetítévásznak, Vetítévásznak alumínium kerettel, Csévéltős vetítévászon, Végtelenített láncos függőnyhúzó rendszer, Mobil színpad/pódium

The Drama Experience.

dLIVE

CClass

35%-kal kompaktabb, 100% dLive

Fedezd fel a digitális keverők következő generációját a dLive 96kHz-es XCVI processzálásával, valamint az intuitív Harmony UI és DEEP plug-in-ekkel.

Új, kompakt kategória.

3 új felület és MixRack

Tartozék 19" beépítőkeret a C1500 felülethez

128 bejárat / 16 effektív / 64 konfigurálható busz

Opcionális Dante, Waves, MADI + Optical kártyák

Teljes dLive-rendszer - applikációk, szoftverek, kiegészítők és távvezérlés

ALLEN & HEATH

WWW.ALLEN-HEATH.COM/DLIVE

AUDMAX

WWW.AUDMAX.HU